

Arne Jacobsens eget sommerhus

Udgivet af Realdania By & Byg

KNARKEN

ARNE JACOBSEN (1902-1971)

1924	Dimitteret fra Teknisk Skole i København
1924-1927	Kunstakademiets Arkitektskole i København
1927-1929	Medarbejder hos stadsarkitekten i København
1956-1965	Professor på Kunstakademiet i København
1930-1971	Egen tegnestue

Arne Jacobsen markerede sig stærkt og personligt i dansk arkitektur og design i mere end et halvt århundrede gennem sine mange forskelligartede arbejder fra bygningsopgaver til møbler og brugskunst. Han favnede vidt, lige fra de funktionalistiske linjer i store byggerier til enkeltheden i hans berømte bestikserie. Det er karakteristisk for ham, at flere af hans bygninger ned til mindste detalje blev udstyret med inventar tegnet af ham selv. Blandt Arne Jacobsens hovedværker indenfor arkitekturen finder vi blandt andet:

Eget hus på Gotfred Rodes Vej 2 i Charlottenlund (1929-31).

Bellavista i Klampenborg (1933-34).

Bellevue Teater i Klampenborg (1935-36).

Eget sommerhus i Gudmindrup (1937).

Aarhus Rådhus (med Erik Møller) (1939-42).

Søllerød Rådhus (med Flemming Lassen) (1940-42).

Søholm kædehus-bebyggelsen i Klampenborg (1950-54).

Rødovre Rådhus (1957).

Glostrup Rådhus (1958).

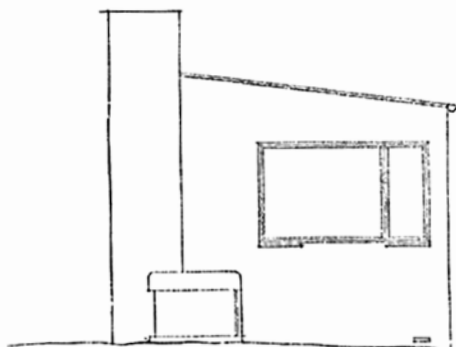
Munkegårdsskolen i Gentofte (1955-59).

SAS Royal Hotel København (1958-60).

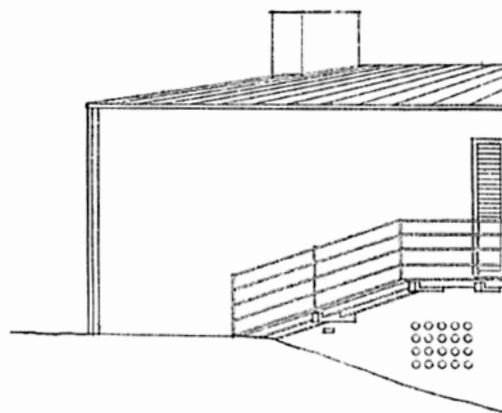
Toms Chokoladefabrik i Ballerup (1961).

St. Catherine's College i Oxford, England (1960-64).

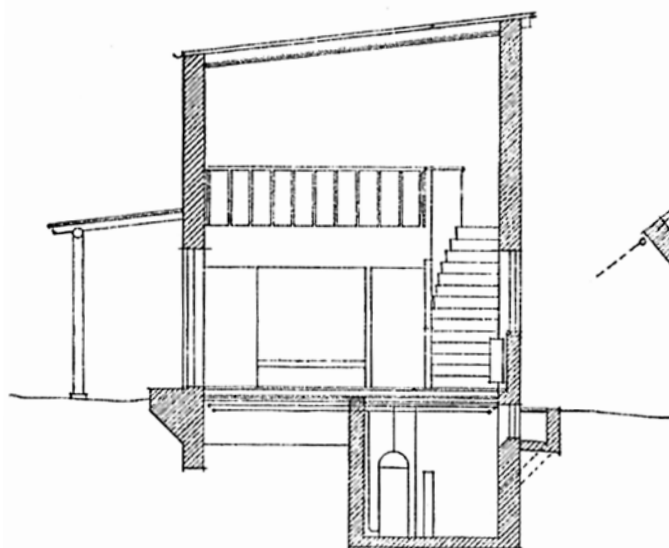
Danmarks Nationalbank i København (1965-78).

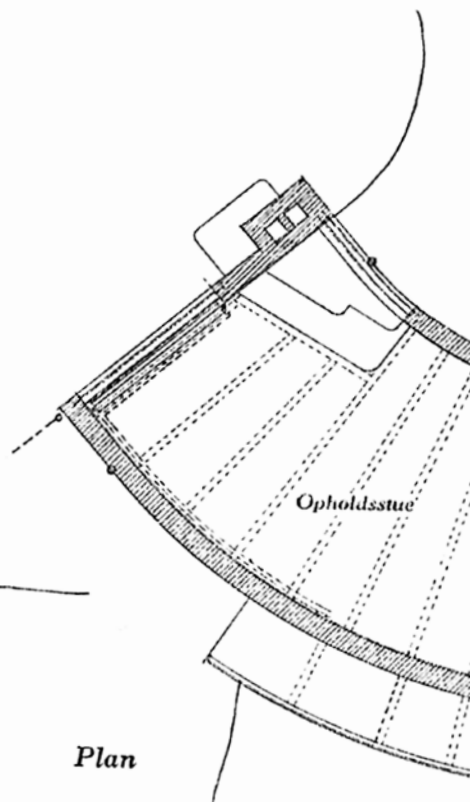
Gavl

Façade

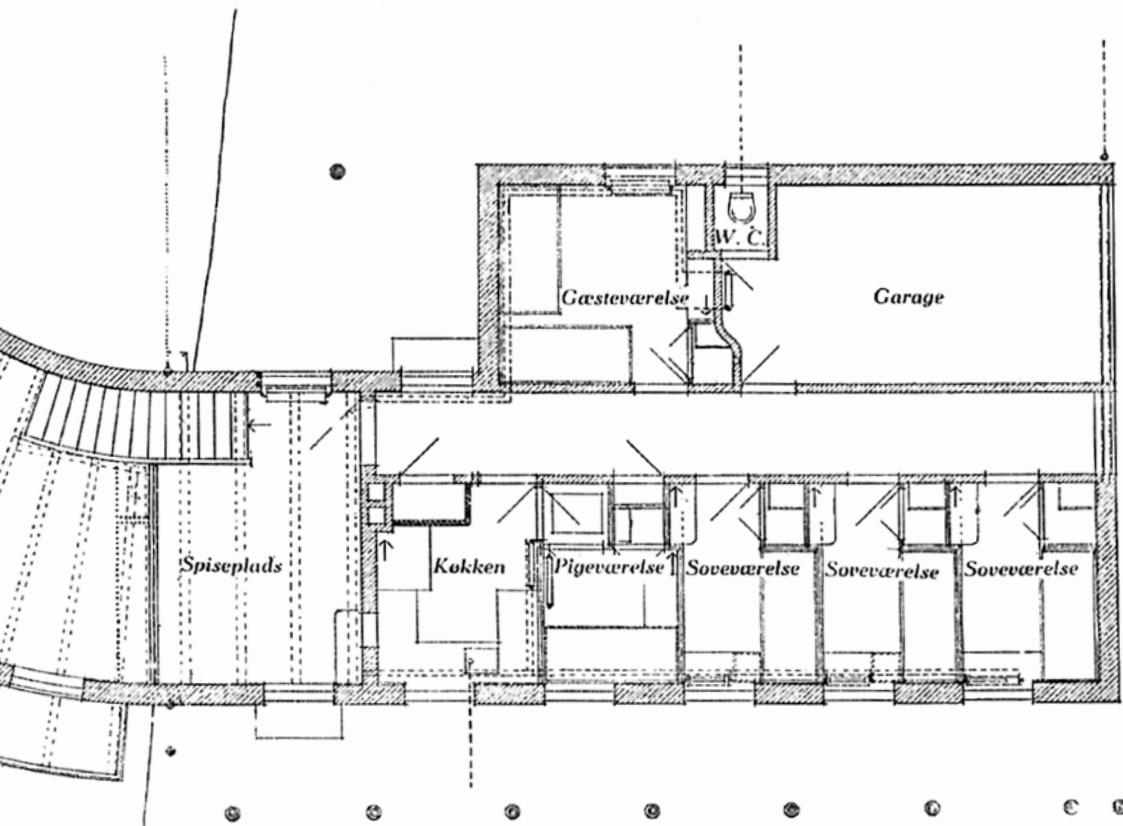
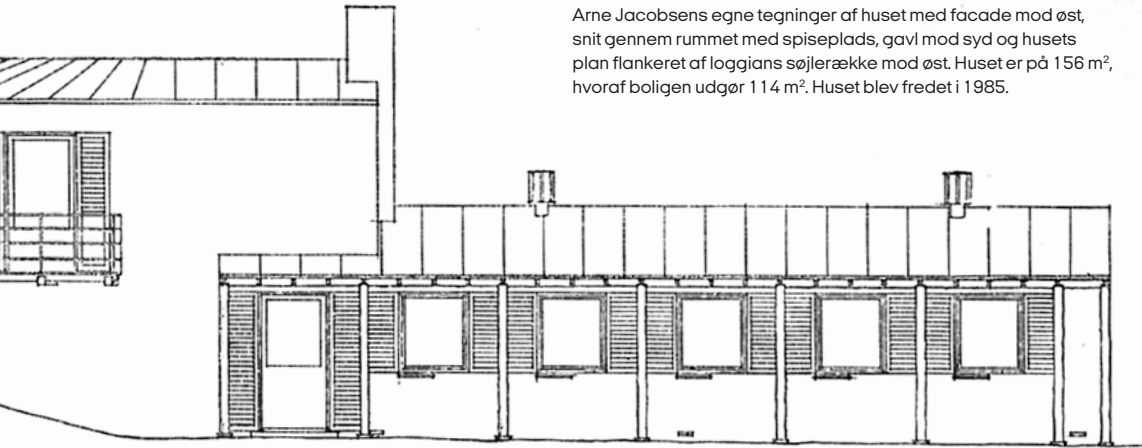
Snit

Plan

PLAN OVER HUSET

Arne Jacobsens egne tegninger af huset med facade mod øst, snit gennem rummet med spiseplads, gavl mod syd og husets plan flankeret af loggians søjlerække mod øst. Huset er på 156 m², hvoraf boligen udgør 114 m². Huset blev fredet i 1985.

Forord

Ved Sejrøbugten under Sjællands Odde ligger det sommerhus, som Arne Jacobsen opførte til sig selv og familien i 1937. På kanten af fyrreskoven rejser sig en lyngbevokset klit i tre meters højde og giver udsigt over strand og bugt. Her finder man Jacobsens sommerhus.

Arkitekturen er nøje tilpasset det omkringliggende landskab og afspejler en række af de værdier, som den nordiske fortolkning af modernismen senere skulle blive kendt for – for eksempel, at indlevelse i og omhu for det liv, der leves i arkitekturen, er lige så vigtige som eksempelvis funktionelle aspekter af et byggeri.

Det særegent svungne sommerhus rummer både funktionalismens hvide, kubiske træk, som man finder i Arne Jacobsens eget hus på Gotfred Rodes Vej 2 fra 1929 samtidigt med, at sommerhuset peger visionært fremad mod de nye tendenser i modernismen. I det dobbelthøje centrale rum med den elegante trappe op til første salens åbne rum flyder funktionerne sammen – opholdsstue, spisestue og husets torv. Udformningen af rummet genanvender Arne Jacobsen 16 år senere i sit eget hus på Strandvejen 413, der sammen med Søholm rækkehusene blev Arne Jacobsens internationale gennembrud.

Sommerhuset har kulturhistorisk betydning som ideologisk frontløber for en ny arkitektonisk retning, der mere end nogen anden kom til at præge det tyvende århundredes måde at bygge huse og boliger. Samtidigt afspejler sommerhuset en ambitiøs Arne Jacobsen, som er godt i gang med karrieren. Og med sommerhuset i Gudmindrup Lyng skaber han et helstøbt arkitektonisk værk af international karat – et ikon.

Realdania By & Byg købte huset i 2011 og gennemførte herefter en omfattende restaurering af det fredede hus. Sommerhuset indgår i dag i selskabets samling af mere end 50 historiske ejendomme som ét af arkitekternes egne huse. Vi håber, at denne bog vil fremme kendskabet til sommerhuset og dansk arkitekturarv.

Realdania By & Byg, september 2020

KNARKEN

Arne Jacobsens eget sommerhus ved Sejrbugten

Af arkitekt, maa,
og lektor Kjeld Vindum

“Ved Sejrbugten mellem Høve og Tengslemark Lyng ligger et større Hede- og Plantageareal, nærmere betegnet Gudmindrup Lyng. På dette Sted har Havet dannet en Indsø, som er omgivet af Enge. Søen, som staar i forbindelse med Havet, har en ringe Dybde og er mod Stranden begrænset af dobbelt Klitrække, mod Land af en trerækket Fyrrebeplantning. Søen er righoldig på Fugleliv, Engenes Planteliv er stort og egenartet.

Indenfor dette Areal, umiddelbart op af en lille Skov ligger en gammel lyngbevokset Klit, som hæver sig 3 m over det ellers saa flade Terræn, og fra hvis Top der er en storslaet Udsigt over hele Sejrbugten. Paa dette Plateau har jeg lagt Husets Opholdsstue orienteret efter de to smukkeste Udsigter over Lumbsaas og Sjællands Odde mod Nordvest og over Ordrup Næs mod Sydvest.”

Arne Jacobsen om sit nyopførte sommerhus i tidsskriftet Arkitekten.

Det er ikke helt nemt at finde frem til sommerhuset i dag, og adskillige andre sommerhuse er siden kommet til. Fire gange må man skifte retning, mens man fra landevejen trænger ind i det udstrakte, ganske tæt træbevoksede sommerhusområde. Længere og længere indtil der ikke er længere, og man ser huset inde til venstre bag en lille forplads. Eller rettere: Man ser en gavl. Den hvidkalkede gavl på et tilsyneladende ganske beskedent muret hus med lavt saddeltag.

Ankomst. På husets østlige side skaber en loggia med afbarkede træstammer et dybdeperspektiv. Sommerhusets vægge mod nord og vest er dækket af espalierer.

Midt i gavlen et vindue, og ligesom klemt ind til højre for det, en garageport. Resten er beklædt med et tæt espalier af lodrette lister, som få planter slynger sig op ad. Så opdager man bag planten til venstre bogstaverne: KNARKEN, husets navn. Og man ser, at taget mod venstre er trukket ud over huset og åbenbarer et dybdeperspektiv, markeret af søjler: En loggia. Her ledes man langs husets østside og videre ud mod landskabet bag det.

I loggiaen bevæger man sig mellem rækken af søjler, som er afbarkede træstammer, og husets facade med dets række af vinduer, flankeret af skodder. Vi er allerede halvt inde i huset. Adviseret af trappetrinnet, der skyder frem i loggiaen fra højre, når vi frem til døren, som er forsynet med en stor rude, så vi kan se ind i huset. Ja, mere end det; i kraft af vinduet i den modstående facade, kan vi se lige igennem det og ud i landskabet mod vest. Vi står i et kryds mellem de to retninger, der som et kompas har været styrende for husets orientering og placering.

Ovenfor ses sommerhusets nordvendte gavl, som er den del af huset, man møder først. Adgang til huset kan ske gennem en dør inde i garagen, eller ned langs loggiaen, der afsluttes med døren, der ses på højre side.

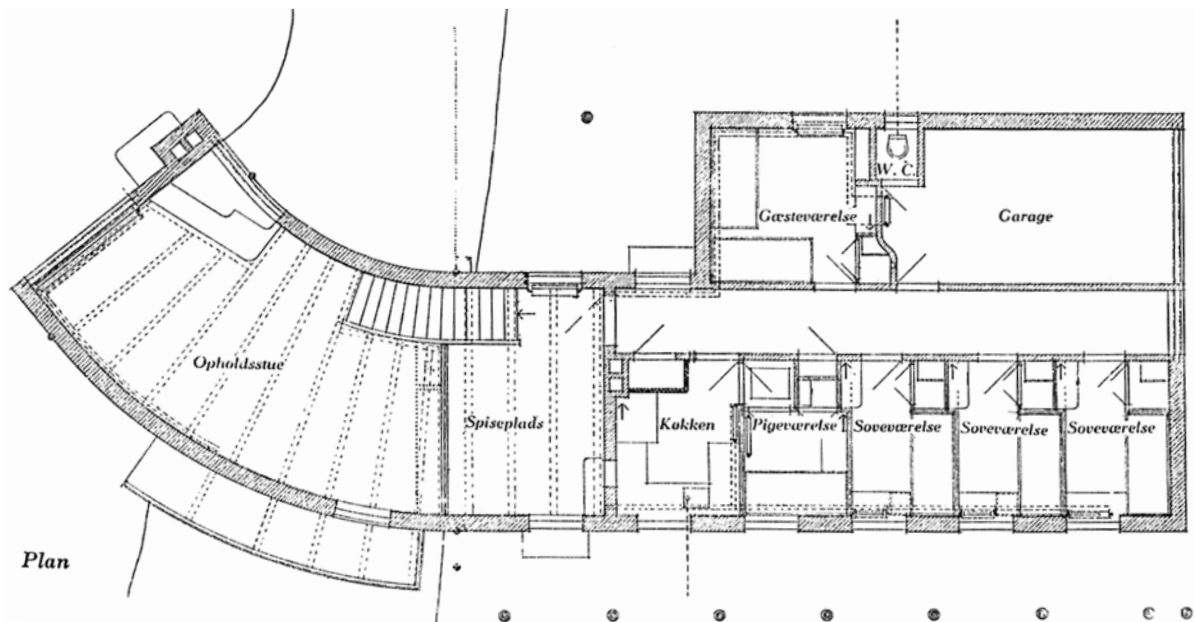

Karriere og fritid

Sommerhuset stod færdigt i 1937. Arne Jacobsen var 36 år gammel og gift på elvte år med hustruen Marie, som han havde to sønner med. I løbet af de ti år der var gået, siden han opførte det første hus til sig selv og familien, den moderne funkisvilla på Gotfred Rodes Vej 2 i Charlottenlund, havde han etableret sig som Danmarks fremmeste moderne arkitekt. Allerede i 1929 slog han sit navn fast med det midlertidige udstillingshus, Fremtidens Hus, som han tegnede sammen med Flemming Lassen. Herefter fulgte en række mere eller mindre fashionable villaer, som Rothenborgs Hus (1930) og Th. Petersens Hus (1933), og større byggerier som boligbebyggelsen Bellavista (1931-34), det kontroversielle Stellings Hus (1934-37) og Bellevue Teatret (1935-37). Og året forinden havde han, sammen med Erik Møller, vundet sin første store monumentale opgave, Aarhus Rådhus. Jacobsen var godt i gang, og han havde brug for et sted, hvor han kunne koble lidt af sammen med familien.

Arne Jacobsens eget hus
på Gotfred Rodes Vej 2 i
Charlottenlund opført i 1929-31
var arkitektens første byggeri
med inspiration fra den inter-
nationale funktionalisme.

Ovenfor ses plantegningen med den lavere værelses- og domestikfløj til den ene side og til den anden side ses den halvkrumme bygningskrop med opholdsrum. Alle rum undtagen pigeværelset står med det originale, hvidlakerede inventar. Indgang sker gennem garagen eller døren overfor køkkenet.

Ankomst

Når familien Jacobsen ankom til huset i bil, er der grund til at tro, at de fandt det nemmest at gå ind i huset via garagen, i hvis højre hjørne vi i øvrigt finder husets eneste oprindelige toilet. Overfor fører en dør ind midt på en gang med flere døre. Til højre findes døren til det store soveværelse, der er placeret i forlængelse af garagen, og efter den en dør med vindue til husets vestvendte terrasse. På den modsatte side af gangen fører fem døre til de tre små soveværelser, pigeværelset og køkkenet, som alle har vinduer mod loggiaen. Yderst mod højre, for enden af gangen, findes døren som leder videre frem i huset. Gangen er den rygrad, som køkken og soverum er organiseret langs. Oven i købet med mulighed for udvidelse idet Jacobsen planlagde med tiden at lade garagen erstatte af endnu to soverum med vinduer mod vest. Formodentlig ville garageportens åbning i den forbindelse blive tilmuret, hvilket kunne have haft en gunstig indvirkning på ankomstfacaden. Planerne nåede Jacobsen dog aldrig at realisere.

Værelsesfløjen

Alle værelser er indrettet med inventar udført til huset. Der er til venstre for døren i de små soveværelser indrettet et indbygget skab og seng med sarg (sengeramme) til gulv. Under vinduet for enden af rummet er der indbygget et skrivebord med et skuffeelement, som har en lavt siddende udtræksplade, der kan fungere som sengebord. Til højre for døren og overfor skabet er en skriveplade/hylde med skuffer indbygget i en niche, der er skabt ved, at naboværelsets skab er mindre dybt end dets seng er bred. Store dele af inventaret er, som også vindues- og dørindfatninger, kendetegnet ved mange afrundinger.

Alt træværk er hvidlakeret. Værelsernes eneste løse møbel var oprindeligt Jacobsens første stol for Fritz Hansen, en spisestol i bøgetræ som bl.a. også blev anvendt i Bellevue Teatrets restaurant.

Til venstre ses et af værelserne, mens Arne Jacobsen boede i huset.

Til højre ses samme værelse, som det ser ud i dag efter restaureringen. Heldigvis er det oprindelige inventar bevaret.

Sommerhuset er gennemgående præget af runde former og afrundede hjørner - lige fra greb og dørhåndtag til hele husets form. Jacobsen havde stor kærlighed til dette arkitektoniske greb, som man genfinder på fx. NOVOs laboratorium i København NV fra 1935.

Følgende sider: Trappen der leder fra det lavere liggende opholdsareal med spiseplads og hoveddør op til den høje stue, hvorfra der er udsigt til vandet.

Netop Bellevue Teatrets bygning er karakteriseret ved en drejning. I det hele taget var afrundinger og kurvaturer yndede træk i den moderne arkitektur og ikke mindst i Jacobsens. I Bellevue Teatret, som stod færdigt et års tid før sommerhuset, er det sidefløjen, der drejes tilbage fra teaterbygningen i en blød bue. Noget lignende sker i Jacobsens tilbygning til NOVOs laboratorium på Frederiksberg (1935). I Bellevista er der afrundede altaner og desuden et afrundet hjørne, som også i Stelling's hus, der tillige var fyldt med afrundinger og kurvaturer i indretningen. Fremtidens Hus var én stor afrunding, mens Aarhus Rådhus, som Jacobsen arbejdede på, mens han tegnede og fik opført sommerhuset, er fyldt med mindre afrundinger. Og som vi skal se, når vi bevæger os videre frem i sommerhuset og passerer døren for enden af den førnævnte gang, så er der ikke bare afrundinger i Jacobsens sommerhus: Fra døren og frem er huset én stor drejning.

Sommerhusets centrum

I det vi træder ud af gangens rum, står vi imellem, hvad vi kunne kalde fordøren, den østvendte dør med ruden, som vi så ind af fra loggiaen, og det vestvendte vindue overfor. Her står det klart, at de to åbninger markerer en akse på tværs af huset, som visuelt forbinder loggiaen mod øst med terrassen mod vest. Den egentlige forbindelse til terrassen sker via gangen, og er således forskudt i forhold til tværaksen. Formodentlig for at undgå gener ved træk. Vi står i krydset mellem husets to hovedretninger. Dels tværaksen som markerer opdelingen mellem husets to dele; den lave, brede del med de små rum og den høje, smalle del med det store rum. Dels længdeaksen der forbinder husets to dele og, som vi skal se, åbner det mod landskabet.

Vi har forladt husets lave, brede del med de små rum organiseret omkring den centrale gang. Fremefter bliver huset smallere og udvikler sig, rumligt set, helt anderledes. Men retningen fortsætter; en åben trappe fører videre frem og op i huset. I forlængelse af gangen, men i en drejning. Dette er husets centrale og klart artikulerede bevægelsesforløb – gang-trappe – dets ryggrad.

Til venstre: Serveringslem mellem køkken og opholdsrum og skuffer til service.

Til højre: Køkkenet står utroligt velbevaret med originale skabe, fliser og bordplade. Realania By & Byg har dog installeret moderne keramiske kogeplader. I pigeværelset i forbindelse med køkkenet er der blevet plads til moderne hårde hvidevarer.

Til venstre: Sommerhusets eneste toilet var før i et lille rum i garagen. Nu er der lavet nyt toilet og brus som supplement til toilettet i garagen.

Til højre: Døren i nichen giver adgang til det nye badeværelse og videre til kælderens med installationer.

Men, hvad er det nye der sker i forhold til gangen, værelserne og det lille køkken bag os? Ja, rumligt set er det nærmest en eksplosion. Rummet åbner sig i mere end dobbelt højde og spænder ud i husets fulde bredde, samtidig med at det udstrækker sig videre på et nyt og højere niveau. Samtidigt drejer rummet sig mod højre i en blød bue. Rummets udstrækning antydes, men niveauforskellen og drejningen forhindrer os i at overskue hele rummet. Hvis vi vil mere end ane, må vi tage trappen op.

Rumlige forløb der udvikler sig overraskende i karakter og skala er et ganske velkendt, arkitektonisk virkemiddel, som Jacobsen imidlertid syntes at have en særlig præference for og ofte anvendte, ikke mindst i forbindelse med ankomst-situationer. Når man ankommer til Aarhus Rådhus, skal man f.eks. passere et relativt lavloftet ankomstareal under byrådssalen, før man kommer til selve den høje forhal. Ved ankomsten til Rødovre Rådhus (1952-56) er det en meget lavloftet indgangssluse, der nærmest trykker den besøgende ned, og i tilfældet Nationalbanken (1961-78) er det ganske ekstremt, idet loftshøjden i den store forhal er omtrent ti gange højere end i det smalle vindfang, der giver adgang til

forhallen. Blandt de mange eksempler er også SAS-hotellets stueetage (1955-60), hvor der i høj grad spilles på rummenes indbyrdes skalaforhold.

Før vi bevæger os videre, ser vi os nok en gang rundt i dette, sommerhusets højeste rum. I væggen op mod det højere niveau er der indbygget en niche og til venstre i den ser vi en diskret dør. Her findes et vaskerum/badeværelse, der også giver adgang til en lille fyrkælder. I den modstående væg ved døren mod øst ses en serveringslem med forbindelse til det bagvedliggende køkken. Rummet fungerer som husets spisestue med spisebordet placeret ud for nichen, så tværgående bevægelse imellem den østvendte dør og gangen med døren til den vestvendte terrasse, og dermed også trafikken til og imellem de to udeopholdspladser, kunne foregå uforstyrret. Dette er husets centrum, dets torv.

Rødovre Rådhus tegnet af Arne Jacobsen i 1952-56. Indgangslusen skaber et klart rumligt forløb, når man skal ind i bygningen.

Til venstre ses sommerhuset i Arne Jacobsens tid med spiseskrog for foden af trappen og siddearrangementer i stuen ovenfor.

Til højre ses et motiv fra Arne Jacobsens eget hus på Strandvejen 413 i Klampenborg fra 1951. I huset genbruger han motivet fra sommerhuset med det dobbelthøje rum, der lader den lavere liggende spisestue og den øvre stue forene af en smuk trappe og et værn.

Men det er også et rumligt arrangement, som resonerer i andre huse af Arne Jacobsen, ikke mindst i Søholm I rækkehusene ved Klampenborg fra 1946-50, hvor han også selv kom til at bo. Her er det grundlæggende arrangement det samme, dog er længdeaksen nu forskudt, idet trappen følger den modsatte ydervæg og rummet er vokset i husets længderetning, så der nu er plads til et rundt spisebord midt i rummet. Nærmere studier af samtidige fotografier afslører i øvrigt, at de 15 indrammede botaniske studier, som i sommerhuset var ophængt i nichen, er fulgt med ind i Søholm husets spisestue, blot ophængt på den modsatte væg og i en ny orden.

Opholdsstuen

Idet vi bevæger os op ad trappen mod opholdsstuen, åbenbarer den sig gradvist for os som rum. Og ligesom vi nedefra ikke kan overskue denne øverste del, kan vi her oppe heller ikke overskue den nederste del. De to dele af det store rum, spise-stuen og opholdsstuen, indgår i en dynamisk relation; højdeforskellen skaber en opdeling i to. Men to som dog flyder sammen i ét rum på grund af den visuelle forbindelse mellem de to niveauer, som er afhængig af, hvor man placerer sig, og hvordan man bevæger sig. Bevægelsen op ad trappen og op i opholdsstuen er også en bevægelse mod udsigten, og det er forventningen om udsigten, som vækkes af det store vindue i gavlvæggen, der nærmest trækker én op ad trappen og rundt langs buen, hvor man så konfronteres med endnu et stort vindue sidst i den buede væg op mod hjørnet.

I selve hjørnet findes et lidt besynderligt arrangement; en lav pejs med en hvidlakeret overplade i niveau med vindueskarmen. Ved siden af pejsen er en indbygget kort bænke, hvis gavl synes at vokse ud af vindueslysningens højre sidestykke. Under det hele er et stykke nedfældet terrazzoplade med kurvet kontur. Hvor sympatisk og fint det end kan se ud med siddepladsen her ved pejsen under vinduet, er der noget presset, kompromispræget over

De to vinduer i opholdsstuen er husets centrale udsigtspunkter. Pejsen og den indbyggede bænke er placeret på en afrundet terrazzoplade.

arrangementet, som om tingene ikke rigtig er faldet på plads. At arrangementet også af andre grunde var problematisk fremgår måske af, at der ifølge et interiørfotografi fra 1938 var placeret en læstol foran pejsen (se s. 15). I øvrigt viser plantegningen, at Jacobsen oprindeligt havde forestillet sig en mere retlinet afskæring på terrazzopladsen parallelt med en mere skrå afskæring af pejsen og en indskæring, der hvor nu bænken er, så man ville have kunnet stå tættere på vinduet. Hvorfor denne løsning ikke kom til udførelse vides ikke.

De to vinduer virker sammen og åbner hjørnet som en kulmination på drejningen og en åbenbaring af udsigten mod landskabet, som vi indtil nu kun har anet eksistensen af. Det er denne oplevelse, som mødet med det store rum har foregrebet og forberedt én på.

I dag er træerne omkring huset blevet højere og oplevelsen er ikke den samme som i 1938, hvor man, som Jacobsen anfører i det indledningsvise citat, kunne overskue både strandengen og hele Sejrobugten og se såvel Ordrup Næs som Sjællands Odde. Man forestiller sig, at man, også i kraft

Vinduet i den sydvendte gavl giver udsigt over lyng, graner og ude i horisonten Sejrobugten.

Til venstre: Den åbne dør i opholdsstuen giver adgang til omgivelserne via en udvendig trappe på husets østlige side.

Til højre: Detalje fra bænken ved pejsen – også her har Arne Jacobsen arbejdet med afrundinger.

af drejningen, og først gennem det ene og så det andet vindue nærmest har oplevet at blive kastet ud mod horisonten som en kurve mod sin tangent.

Dette arkitektoniske greb, som gør at man i kraft af sin bevægelse gennem huset også bestiger klitten og når udsigten, har den bivirkning, at opholdsstuen adskilles fra husets udearealer. At den også niveaumæssige tilnærmelse mellem inde og ude, som den moderne arkitektur tilstræbte, her tilsidesættes.

Arne Jacobsen søgte at kompensere for adskillelsen ved at give opholdsstuen sin egen adgang til terrænet. Bagerst i opholdsstuen, i hjørnet modsat de store vinduer, fører en dør med en rude i til en østvendt altan og rampe udført i træ og videre frem til terrassen foran gavlen, på toppen af klitten. Når man orienterer sig i retning af denne altan, og altså vender ryggen til udsigten, fanges ens blik af vinduet øverst i rummets modsatte endevæg, spisestuens høje væg mod nord, som sender blikket tilbage – ind i landet. Som et memento før vi igen skifter retning og bevæger os ned ad rampen mod klitten, landskabet og horisonten.

Arne Jacobsen og Gunnar Asplund

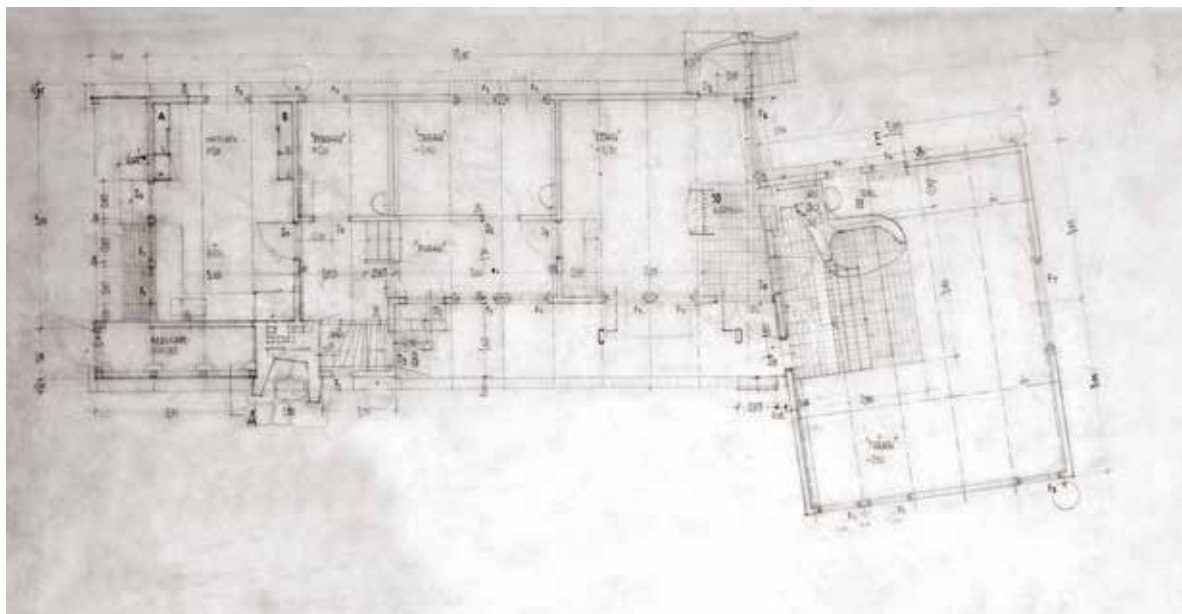
På samme tid som Jacobsen tegnede sit sommerhus, var den store svenske arkitekt Erik Gunnar Asplund også i gang med at tegne og opføre sommerhus til sig selv og sin familie i Stennäs syd for Stockholm. Jacobsen kendte og beundrede Asplund, som han fagligt følte sig tæt knyttet til og jævnligt besøgte. Derfor er der god grund til at antage, at Jacobsen kendte til forbilledets sommerhusprojekt, mens han arbejdede på sit eget.

Der er da også en række markante fællestræk de to huse imellem, og begge er stærkt præget af relationerne til de meget forskellige landskaber, de er placeret i. Begge er opdelt i to og orienteret mod en udsigt med opholdsrummet yderst mod udsigten. Og begge skifter retning i forhold til udsigten, idet Asplunds vinkles, mens Jacobsens drejer sig.

Begge arbejder med forskudte niveauer, Asplund to-tre mindre og Jacobsen ét stort, begge har hovedindgangen i forbindelse med en loggia og begge har en tværgående akse med modstående døre til det fri.

De er fælles om udsigtsvinduer mod syd i tilnærmelsesvis samme størrelse og proportion, begge har pejs både inde og ude, og begge er overvejende hvide og har tage med lav hældning.

Den svenske arkitekt Gunnar Asplund tegnede sit sommerhus uden for Stockholm samme år som Arne Jacobsen, og der er et vist slægtskab mellem de to bygninger. Til venstre: Asplunds sommerhus ligger i dramatiske omgivelser. Til højre: Spise- og opholdsrum i Asplunds sommerhus med udsigt til vandet.

Plantegning af Gunnar Asplunds sommerhus fra 1937. Huset er opdelt i to dele, hvor den ene del er vinklet efter udsigten.

Først og fremmest er de to sommerhuse fælles om forestillingen om en arkitektur, der afspejler drømmen om et særligt afslappet, uformelt fritidsliv. Asplunds hus især i det indre, og Jacobsens hus mest i det ydre, i samkvemmet med landskabet.

Asplunds hus har eksempelvis noget for sin tid så overordentlig overraskende som et spisekøkken, og der er indrettet arbejdspladser i det primære opholdsrum.

Det er tydeligvis Asplunds hus, der udfordrer såvel den traditionelle bedsteborgerlige opdeling mellem livssfærer som modernismens fokusering på enkeltfunktioner ved eksempelvis, at lade spiserum og køkken smelte sammen, som også stue og kontor. Det samme gælder forholdet mellem inde og ude, idet Asplunds køkken har en ude-afdeling i en tilstødende niche med ekstra køkkenbord. Asplunds hus er også mere frit i sin planløsning, ligesom opdelingen mellem værelser/soverum og spise/opholdsrum er mindre skarp ogentydig end i Jacobsens.

Fritidsliv

I Jacobsens hus kommer forestillingerne om det afslappede, uformelle fritidsliv stærkest til udtryk i eksteriøret og i forholdet til det omgivende landskab, klitten. Her er ikke nogen have med græsplæne, som der var ved Asplunds hus, men landskabet indbyder heller ikke til det, og den ville være vanskelig at anlægge. Jacobsen indskrænker da også sit nænsomme indgreb i klitten til tre steder, hvor han har lagt fliser, nemlig i loggiaen, på toppen af højen foran syd-gavlen med den udendørs pejs, og mod vest i klitgryden op imod den vestvendte niche, der dannes af den krumme væg og det overdækkede hjørne mod den lave bygnings fremspring. Dette er de tre primære udendørsarealer, som skulle tilbyde mulighed for ophold under forskellige sol-, vind- og vejrforhold og desuden for syd-terrassens vedkommende tilbyde udsigt og pejsevarme.

Ser man på fotografierne, der indgik i præsentationen af huset i tidsskriftet Arkitekten, er det tydeligt, at hele det omgivende landskab betragtes som husets uderum. Der ses, formodentlig også demonstrativt placerede, liggestole og parasoller, både på arealet ved indkørslen mod nord, ved loggiaen, på altanen ved rampen mod øst, ved hjørnet nedenfor rampen, på terrassen mod syd og ude i klitten.

Rundt om huset er der anlagt tre terrasser.

På billedet til højre ses terrassen ved den sydvendte gavl, hvor der også er en lille pejs. Fotografiet ovenfor er fra Arne Jacobsens præsentation af huset i tidsskriftet Arkitekten, hvor parasoller, liggestole og havemøbler er med til at understrege stedets funktion.

Ovenfor: Fotografi af Arne Jacobsens præsentation af huset i tidsskriftet Arkitekten. Til venstre: Med espalier på to af husets facader lagde Arne Jacobsen op til, at huset med tiden skulle være lige så grønt som hvidt.

En afslappet arkitektur

Hvad selve sommerhusets arkitektoniske udformning angår, bemærker vi også en mere frigjort attitude end i Jacobsens foregående huse i den moderne hvide stil. Sommerhuset er mindre skarptskåret, mindre kasseagtigt end eksempelvis hans eget hus på Gotfred Rodes Vej eller Rothenborgs hus, og mere plastisk i sin overordnede form med drejet og de svagt skrånende tagflader med udhæng, afrundede spærender og synlige tagrender. Ligesom i Jacobsens murstenshuse er der også her skodder. Og som i hans tidligste, mere romantiske huse, er der espalier. Ikke blot på sommerhusets nordgavl, men også på hele vest-facaden, inklusiv den høje krumme væg. Desuden var der på nordgavlen og på den krumme væg mod øst, opspændte tynde lodrette wirer, som slyngplanterne kunne holde sig til på vej op ad facaderne. Alt i alt var der lagt op til, at huset med tiden ville blive mere grønt end hvidt. Også træaltanen og rampen mod øst peger i retning af det afslappede, uhøjtidelige.

Sommerhuset og den nordiske modernisme

Disse arkitektoniske træk er interessante og vigtige, fordi de afspejler Jacobsens omhu og omtanke for livet i og omkring huset og bidrager til en særlig forestilling om fritidslivet og dets tætte relation til landskabet og naturen. Nok er sådanne forestillinger grundlæggende for den moderne arkitektur internationalt, men på det her tidspunkt formuleres de endnu ofte temmelig programmatisk og demonstrativt.

Ovenfor: Facaden mod øst med loggia og trærampe, der giver adgang til opholdsstuen. Til højre: Den vestvendte og buede facade danner sammen med landskabet læ om terrassen.

Til venstre: Under rampen i den østvendte facade giver to vinduer lysindfald til badeværelset bag nichen i den dobbelthøje stue. Glughullerne med matteret glas sikrer lys og privatliv på én gang.

Til højre: Glughullerne set inde fra badeværelset.

Det særlige som eksempelvis Asplund, og Jacobsen specielt med netop dette hus, bidrager med i den henseende, er kvaliteter, som i de følgende årtier kom til at kendetegne et væsentligt kompleks af værdier, som den nordiske fortolkning af modernismen ofte associeres med. Værdier som i dag også er afgørende for den aktuelle tilsyneladende voksende internationale interesse for dele af ikke mindst 1950'ernes og -60'ernes danske og nordiske arkitektur. Værdier som kort fortalt beror på, at omsorgen for og indlevelsen i det liv, som arkitekturen danner ramme for, ude som inde, og for hele den atmosfære arkitekturen bidrager til, omfattes med mindst samme vigtighed som eksempelvis formelle aspekter og funktionelle parametre, når vi bygger huse.

Sammenhæng mellem hus og omgivelser

I sommerhuse er relationen mellem arkitektur og landskab ofte af særlig betydning. Og en vigtig lære af Jacobsens sommerhus er i den forbindelse, at forholdet mellem inde og ude ikke bare er et spørgsmål om store vinduespartier og muligheden for at åbne huset direkte. Der kan være tale om en potentielt langt mere kompleks relation, der kræver en nøje aflæsning af landskabet under forskellige vejrmæssige forhold, og som arkitekturen tilstræber at møde og åbne sig for på forskellig vis.

Ovenfor: Rampen på sommerhusets østvendte side giver adgang til den lille terrasse med pejsen ved den sydvendte gavl. Til højre: Detalje fra den udvendige pejs.

Arne Jacobsens sommerhus er eminent i sin aflæsning af landskabet, og et på én gang indlevet og markant svar på det. Gennem sin drejning og skiftet i højde anskueliggør det højen, klitten og skiftet fra det lave, bevoksede hedelandskab til det mere åbne klit-landskab. Denne overgang er oversat i husets arkitektur, også gennem dets interne rumlige forløb, som det er beskrevet i det foregående. Dette sker på en måde, så huset også formidler overgangen mellem hverdagens og arbejdslivets ofte snævert tidsopdelte og regelunderlagte rum og feriens udstrakte, mere spontane og potentielt mere flydende og åbne rum, som det manifesterer sig i mødet med horisonten.

OM FORFATTEREN

Kjeld Vindum er arkitekt MAA og lektor på Kunstakademiets Arkitektskole. Han er forfatter til en lang række artikler og flere bøger om arkitektur og design, blandt andet det største samlede værk om arkitekten Arne Jacobsen, "Arne Jacobsen" (1998), sammen med Carsten Thau (engelsk udgave i 2001, tysk udgave i 2002). Desuden har Kjeld Vindum virket som redaktør af "SKALA – Magasin for Arkitektur og Kunst" i perioden 1985-94 og "Arkitekten" i 2008-2011.

© September 2020

Arne Jacobsens eget sommerhus

2. udgave, 1. oplag

ISBN 978-87-93746-25-1

Udgivet af: Realdania By & Byg

Tekst og redaktion: Kjeld Vindum og Realdania By & Byg.

Layout og tryk: OAB-Tryk ApS, Odense.

Foto: Per Munkgård Thorsen/Lars Degnbol: s. 6.

Arkitektens Forlag: 8v, 15v, 22, 25 samt tegninger af huset.

Statens Centrum för arkitektur och design (Sverige): s. 20 og 21.

Jørgen Strüwing/Kgl Bibliotek: s. 15h.

Fotograf ukendt/Kgl. bibliotek: s. 9h.

Fotograf ukendt/Kgl. bibliotek: s. 14.

Alle øvrige fotos og omslag: Kira Krøis Ursem.

Realdania By & Byg fører Realdanias mission og strategier om livskvalitet i det byggede miljø ud i livet. Når vi investerer i ejendomme og arealer, sker det for at udvikle eller sikre kvaliteter, som ellers ville gå tabt, og vi går typisk kun ind i projekter, som andre ikke kan løfte. Vores samling af unikke historiske ejendomme rummer væsentlige eksempler på arkitektur og byggeskik fra middelalder til nutid, og vi giver interesserede mulighed for at komme helt tæt på restaureringen og vedligeholdelsen.

Realdania By & Byg er et helejet Realdaniaselskab.

